

Oorlogsbelevissen met 'de' Luc

De Mulder 78, april 2001

F. van Bezouw

Dit artikel is oorspronkelijk geschreven door F. van Bezouw en met toestemming redactioneel bewerkt door een redactielid van De Mulder. We moeten ons voor dit waargebeurde verhaal verplaatsen naar het oorlogsjaar 1944.

Staat u er weleens bij stil dat er tussen mensen en dieren soms een hechte band bestaat? Zo hadden wij bij molenaar Frans Hoevenaars¹ in Gilze, waar ik erg fijne jaren heb beleefd, drie paarden. Onze baas en wij, de knechten, hadden een zeer goede band met deze dieren. Een van de paarden heette Luc, wij noemden hem altijd 'de' Luc. Dit paard was nogal nerveus in een lawaaierige omgeving, zoals dat in ons bedrijf vrij vaak voorkwam. Dat was vooral het geval als we zowel met de molen als met de motor draaiden. We maalden dan met drie koppels stenen en werkten met een mengketel en een koekbreker. Die laatste maakte het meeste lawaai als we lijnkoeken aan het breken waren.

Het bombardement van 5 juli 1944

Ik heb veel herinneringen aan de Luc en er zijn in dit verband twee data in de oorlogsjaren, die ik nooit zal vergeten. De eerste datum is woensdag 5 juli 1944. Zoals bijna elke dag was ik om kwart over zeven op de molen, om half acht was hij opgezeild en begon ik te malen. Frans, onze baas, was nog niet gearriveerd. Hij moest uit Alphen komen, waar hij vanwege het luchtgevaar in Gilze, met zijn gezin naar toe gevlucht was.

Overigens begon de dag normaal. Om kwart over acht moest ik even het dorp in, dat kon ook omdat er nog iemand op de molen aanwezig was. De vang (rem) stond op de molen en de stenen (een koppel) waren dicht op elkaar gezet, zodat er geen gevaar bestond.

Terwijl ik op de transportfiets het dorp in reed, werd er op het vliegveld luchtalarm gegeven, maar kort daarop leek alles weer veilig. Niet lang overigens, even later klonk weer het alarm en was te horen dat er boven het vrij dikke

¹ Hoek Oranjestraat en van Heinsbergstraat , Gilze (Red.)

wolkendek een aantal vliegtuigen vlogen. In de veronderstelling dat de hele formatie bommenwerpers, die inmiddels ook al hoorbaar was, naar Duitsland zou vliegen, maakte ik me geen zorgen.

In het dorp ontmoette ik toen Janus Geerts, een man die ik dagelijks sprak. Hij schatte de situatie hetzelfde in als ik. Na het buurpraatje deed ik snel mijn boodschap en reed terug naar de molen. Het was toen ongeveer kwart voor negen. Inmiddels was onze buurvrouw met haar vier kinderen naar de molen gekomen. Zij had een veilig heenkomen gezocht onder in de molen, zoals zij altijd deed bij luchtalarm. Ook twee collega's waren voor alle zekerheid de molen ingegaan.

Toen ik bij de molen aankwam, hoorde ik een formatie bommenwerpers uit het noordoosten aankomen. Ik heb het nooit kunnen begrijpen, maar die lieten zomaar hun bommen vallen door een gesloten wolkendek heen. Veel bommen vielen op het vliegveld, een aantal echter ook daarbuiten bij Verhoven. Daar vielen vier dodelijke slachtoffers en nog enkele gewonden.

Na deze luchtaanval werd het angstig stil; wel hoorde ik de Luc hinniken. Ik liep de molen uit om het paard binnen te zetten en op dat moment volgde een tweede bombardement. Het geluid hierbij was zeer angstaanjagend en de uitwerking was verschrikkelijk. De kom van Gilze liep enorme schade op en er vielen heel veel doden te betreuren. Een van die slachtoffers was Janus, de man met wie ik even tevoren nog een praatje had gemaakt.

*Vernield pakhuis bij de molen van Fr.
Hovenaars,*

Dat de molen overeind is gebleven begrijp ik nog niet, want er waren in een straal van zo'n 50 meter rond de molen vijf zware bommen gevallen. Het pakhuis was voor iets meer dan de helft vernield.

Op het moment dat ik de Luc wilde halen, hoorde ik de bommen gierend naar beneden komen en ben ik snel de molen ingelopen.

Juist voordat ik achter de muur wegdoek, zag ik de bom die het pakhuis vernielde, inslaan bij de fundering. Er volgde een oorverdovende explosie, het gebouw vloog enkele meters de lucht in en zakte als een kaartenhuis in elkaar.

Nadat de laatste bom gevallen was, werd het weer akelig stil; de vliegtuigen vlogen door in zuidwestelijke richting, de lucht was bezwangerd van stof en er hing een verstikkende kruitdamp.

De mensen kwamen naar buiten en overal waren jammerklachten te horen. Onze buurvrouw ging met haar vier kinderen naar huis. Voor haar woning was een bom gevallen, evenals voor mijn ouderlijk huis. Een van de knechten rende ook snel naar huis, maar kwam vlug weer terug. Hij vertelde, dat er een bom was gevallen naast hun schuilkelder en dat iedereen bedolven was onder de pakken stro waaruit die schuilkelder was opgebouwd. Gelukkig schoten een aantal mensen te hulp en kon iedereen ongedeerd onder de stropakken vandaan gehaald worden.

Het paard in een bomkrater

Een minuut of vijftien na het bombardement en na de eerste reddingen, vroeg ik me af waar de Luc gebleven was. Ik keek in de wei, waarop ook enkele bommen gevallen waren, maar daar was niets te zien. Mogelijk was hij er door de schrik vandoor gegaan. Ook van boven uit de molen kon ik het paard niet bespeuren. Uiteindelijk ben ik weer de wei ingegaan en vond daar de Luc onder in een diepe bomkrater. De krater was wel zo'n zes tot zeven meter diep. De Luc keek me half versuft aan en hij zat helemaal verward in prikkeldraad. Er was niemand in de buurt om mij te helpen het dier te bevrijden en bovendien volgde er weer een luchtalarm.

Bomkraters aan de achterzijde van het pakhuis

Desondanks besloot ik de Luc niet zo te laten liggen. Ik ben met de moed der wanhoop het bomgat ingelopen en heb met mijn blote handen eerst de vele meters prikkeldraad van de hals van de Luc gehaald. Vervolgens heb ik zijn voorbenen vrij gemaakt en alsof hij begreep wat ik van plan was, ging hij op zijn voorbenen staan. Toen kon ik ook meters draad van zijn romp weghalen. Hierna moest ook het achterlijf van prikkeldraad ontdaan worden. Het

draad zat ook tussen de achterbenen en het was riskant om dat te verwijderen. Als hem meer pijn gedaan zou worden, zou hij wel eens een flinke tik kunnen uitdelen. Gelukkig liep alles goed af en na ongeveer vijf kwartier was de Luc helemaal bevrijd uit het prikkeldraad.

Nu moest hij nog uit de krater zien te komen, ook dat was niet gemakkelijk. Toch lukte het na enkele pogingen. Zijn hele lichaam zat onder het bloed en hij was op veel plaatsen behoorlijk gehavend. Ook mijn handen zaten vol wonden en waren bebloed. Het was ook heel wat om met blote handen in zo'n moeilijke situatie zeker vijftien meter prikkeldraad van een paardenlijf te verwijderen.

Na dit karwei heb ik de Luc mee naar de stal genomen, deze stond gelukkig nog overeind. Ik heb een emmer koud water en een paar doeken gehaald en ik heb heel zijn verwonde lichaam afgewassen. De wonden waren allemaal oppervlakkige huidschavingen; diepe wonden waren er niet bij. Het paard liet de verzorging gewillig toe en na een half uurtje was hij al aardig opgeknapt. Een tijdje later heb ik hem nog eens afgewassen, daarna heb ik hem te drinken gegeven en op stal gezet.

Door het afwassen van de Luc waren ook mijn handen schoon geworden, maar om ontstekingen te voorkomen, heb ik mijn handen ook nog ingewreven met tarwemeel. Dit was wel pijnlijk, maar het bleek achteraf een goed geneesmiddel te zijn. Mijn handen herstelden snel.

Ondanks de goede afloop voor de Luc en voor mijzelf denk ik nog vaak terug aan de gebeurtenissen van 5 juli 1944.

Een rit op kerstavond

De tweede datum die ik niet zal vergeten is 24 december 1944, de dag dat ik met de Luc naar Etten-Leur reisde. Het zuiden was toen al bevrijd. Frans Hoevenaars had 's middags om ongeveer 15.00 uur het verzoek gekregen om vijf personen met een rijtuig van Gilze naar Etten-Leur te brengen. Zij wilden daar de Kerstdagen gaan doorbrengen bij familie of kennissen.

Omdat er tijdens de oorlogsjaren steeds minder werk was in de meelhandel had Frans twee rijtuigen, een lijkwagen en een janplezier gekocht om voldoende werk te hebben. Gezien de omstandigheden in die tijd was het een hele opgave om de rit op en neer naar Etten-Leur te maken.

Mijn baas was zo'n goedwillende vent dat hij deze opdracht toch had aangenomen. Ik was in die dagen een jonge kerel van negentien jaar en bood aan om deze opdracht uit te voeren, omdat de andere gegadigden allemaal getrouwd waren en enkele kinderen hadden.

Ik zou om 16.00 uur vertrekken, dus moesten de nodige voorbereidingen snel getroffen worden. Allereerst werd hooi voor onderweg onder de koetsierszitting gestopt en een zakje haver voor het paard. Voor mezelf maakte ik een stapel boterhammen klaar, want we zouden zeker niet vroeg thuis zijn. Etten-Leur ligt immers op zo'n 25 km van Gilze. Vervolgens vulde ik mijn pijptabaksdoos en mijn shagdoos met eigenteelt, de oorlogstabak van toen. Zo was ik reisvaardig. Ik reed om 16.00 uur weg en zou naar verwachting om ongeveer 20.00 uur in Etten-Leur zijn.

Omdat de wegen bepaald niet goed waren, moest de reis stapvoets gemaakt worden. Hel was miezerig weer en er leek onrust te bestaan onder de geallieerde troepen vanwege het Ardennenoffensief. Ook vlogen er geregeld V-1's, de zogenaamde vliegende bommen over en waren er herhaaldelijk hoog in de lucht knallen te horen als gevolg van lanceringen van V-2's.

Voor alle zekerheid had ik de kaarslantaarns van het rijtuig aangestoken, welke slechts door een kiertje licht uitstraalden, om gezien te worden door het overigens zeldzame tegemoetkomende verkeer. De verduisteringsvoorschriften, zoals wij die tijdens de oorlog gekend hadden, waren nog wel van kracht, maar werden niet meer zo streng nageleefd.

Rustig reden we naar Bavel, vervolgens via de Bavelse laan naar Ginneken, over de Ginnekenmarkt, over de Duivelsbrug, verder langs het Mastbos naar de markt van Princenhage en vandaar rechtstreeks naar Etten-Leur. Het was inmiddels donker geworden, toen we omstreeks 20.00 uur op het adres van bestemming aankwamen. De passagiers stapten uit, gaven een goede fooi, namen vriendelijk afscheid en gingen naar binnen.

Ik moest vervolgens alleen de donkere kerstavond en -nacht weer in. De weg terug naar Gilze ervoer ik niet bepaald als een echte kerstfeer. Toen ik aan het einde van het Liesbos gestopt was om het paard te laten eten en drinken en ik ook zelf mijn boterhammen nuttigde, bekreep mij een angstig gevoel. Tanks en

andere voertuigen reden af en aan, de totale sfeer was er een van bedrijvigheid en onrust.

Na het foerageren ben ik weer doorgereden met de bedoeling om rond 24.00 uur thuis aan te komen. Toen ik om ongeveer 23.00 uur bij café 'De Brouwers' de Bavelseweg opreed, ben ik naast mijn paard gaan lopen, omdat er op verre afstand zware vuurgevechten losbarstten. Achteraf bleek dat de Duitsers tijdens de kerstnacht de Maas wilden oversteken en dan via Brabant naar Antwerpen oprukken. Een zekere Jan de Rooy had kans gezien om met een illegale radiozender de geallieerden te waarschuwen voor deze op handen zijnde oversteek van de Maas. Iedere keer als er weer zo'n enorm vuurwerk te zien en kanongebulder te horen was, keek de Luc mij aan alsof hij mij wilde herinneren aan de bombardementen van 5 juli.

Ondertussen vlogen nog meer V-1's over in de richting van Antwerpen. Die kwamen daar niet allemaal aan, sommige vliegende bommen stortten onderweg neer en richtten in een aantal gevallen veel schade aan.

Vanaf café 'De Brouwers' had ik nog acht kilometer voor de boeg en kwam ruim na 24.00 uur weer op de thuishaven aan. Mijn baas was opgebleven en kwam meteen naar buiten. Een waardering waard omdat ik ondertussen toch ruim acht uur onderweg geweest was.

Na het uitspannen en na de verzorging van het paard en de andere paarden ben ik naar huis gegaan. Mijn moeder was nog op, samen hebben we een kop koffie gedronken. Daarna heb ik mijn fiets met daarop een pakketje kleding klaargezet, brood klaargemaakt, het nodige geld in mijn portemonnee gestopt. De gehele nacht ben ik opgebleven om bij een eventuele doorbraak van het Duitse leger direct naar het zuiden te kunnen ontkomen. Tijdens de oorlog had ik zoveel nare dingen meegemaakt, dat ik me voorgenomen had te vluchten zodra de Duitsers zouden doorbreken. Waarheen ik zou vluchten interesseerde mij in het geheel niet, maar ik wilde niet meer onder de Duitse bezetting leven.

Intussen gingen de gevechten bij de Maas nog steeds door en pas tegen vijf uur in de ochtend werd het stiller. Rond die tijd gingen de eerste mensen al naar de kerk

om de nachtmis bij te wonen. Ik heb dat niet gedaan, omdat ik gedurende mijn rit al voldoende kerstgedachten had beleefd. Overdag ging ik nog wel naar de kerk. Het is nu allemaal al heel lang geleden, maar ik zal deze kerstnacht nooit vergeten.